

חזית הדרום בתש"ח-דף מקורות אביעד דמביץ

גשר עד הלום

1- אורי אבנרי - "בשדות פלשת"

הלילה הראשון בו עמד כוח עברי גדול להתמודד עם טור המצרי שעלה תל אביבה. פתאום התנשא קול... איש לא ראה את המדבר. החיילים חדלו ממעשיהם, הקשיבו. 'לפניכם קרב גדול, קשה ואכזרי... בידכם תלוי גורלה של תל אביב, של הארץ כולה... כל אשר היה לתכנן ולהכין מראש, תוכנן והוכן. עתה תלוי הכל בעוז רוחכם בשעת ההסתערות, פנים אל פנים. להתראות, חברים, מחר באיסדוד הכבושה'. החיילים ששמעו מילים אלה, לא יצאו לקרב כברגים חסרי נשמה במכונה עיוורת. הם יצאו כבני אדם, איש איש בעל נשמה, גאווה, הבנה משלו. הקול האלמוני בחושך לא הסביר להם רק מה טעם בפעולתם, מה מטרת המבצע, מה מעשיהם של חבריהם בגדודים שמימינם ומשמאלם, הוא נתן להם את ההרגשה שבכל אחד מהם, באופן אישי לגמרי, תלוי גורל החטיבה, גורל תל אביב וגורל הארץ.

2- עוז וייצמן - גשר עד הלום

היתה תחושה גדולה של שליחות כאשר שחררתי את שתי הפצצות שלי על הטור המשוריין הזה. ליוויתי אותן במשאלה: שפגיעתן תעכב את הטור השועט לתל אביב כמעט בעין עוזר. אש נ"מ רדפה אותנו מכל עבר. אני חוזר וצולל, מריק על הטור את כדורי ה-20 מ"מ שלי, שכעבור זמן קצר הם נתקעים. ממרחק אני רואה את הזוג הראשון פועל כמוני, ובמידה שאפשר להבחין בנעשה למטה, נראים המצרים נפוצים לכל עבר. ואז, בתוך ההמולה של ההפצצה וירי וצלילה ונסיקה ואש נ"מ, אני רואה את אדי, מספר 2 שלי, צולל וצולל וצולל נמוך, עוד יותר נמוך. אני נתקף חרדה אם איננו צולל נמוך מדי. וטראח גדול בקרקע, אפוף אש ועשן. עד היום אין יודעים אם חטף אש נ"מ או שתקלה במטוס גרמה לכך שגיתנו הראשונה היתה גם האחרונה.

3- כאמל איסמאעיל אל שריף ממפקדי האחים המוסלמים בנגב

בהתאם לתכנית שעובדה ע"י מדינות ערב, היה על הצבא המצרי להתקדם עד ליבנה, אך מיד בהגיע החלוץ המצרי לאשדוד, ריכוז האויב כוחות גדולים באזור רחובות ופתח בהתקפה כבדה על הצבא המצרי. התקפה זו נהדפה, אמנם, אך האויב הצליח להשיג מטרה אחת לפחות, היא - ריתוק הצבא המצרי לעמדותיו באשדוד. לא תהיה זו הגזמה אם נאמר, כי ההתקפה היהודית על אשדוד היתה נקודת מפנה במאבק הישראלי-מצרי, כי מרגע זה ואילך נאלצה המפקדה המצרית לשנות את תכניתיה, תחת אשר תמשיך ברדיפה אחר הכנופיות הציוניות החליטה המפקדה המצרית להסתפק בניתוק הנגב מעל יתר חלקי המדינה.

ניצנים

4- הדף הקרבי - אבא קובנר - 9.6.48

חזית הדרום - חטיבת גבעתי, מטה קרבי. כשלון!

ניצנים נפלה. עדיין חסר הדו"ח המהימן... אם גם יהא הדבר נוקב ואכזרי הכרח הוא להגידו כבר עכשיו, נוכח סכנת הבאות: נפילת "ניצנים" - כשלון הוא. כשלון חמור... ב"ניצנים" עלול היה האויב, לראשונה, ללמוד - דבר חמור ומפתיע - כי אפשר לו לשבור את חומת ההגנה של ישוב עברי תוך שעות ספורות, ולהכניעו ולשבות את לוחמיו. איך קרה הדבר שכך נפלה "ניצנים" - עדיין סתומה פרשה דרמטית זו, אך סכנת המערכה פעורה לפנינו: הלוחמים בחזית הדרום, חיילי החטיבה, מגני הישובים! שעת הכניעה של "ניצנים" - היא שעה של צער רב ושל חשבון נפש עמוק ונוקב - וחשבון נפש מלא אומר: בית אין מגנים על-תנאי, הגנה - משמע: להכין את ההגנה. להכין: בכל כוחות הגוף והנפש! ואם יפקוד הגורל: טוב ליפול בחפירת הבית מלהיכנע לפולש רצחני. להיכנע - כל עוד חי הגוף והכדור האחרון נושם במחסנית - חרפה היא: לצאת אל שבי הפולש - חרפה ומוות... רק ללחום, ללחום וללחום! בכל האמצעים, בכל התנאים, בלי תנאי, בלי חשבון - בכל כוחות הנפש - כי לנו הניצחון, וקרוב הוא. גבעתי - מפקד החטיבה

5- ממצאי וועדת הבדיקה שמינה יעקב דורי - מאי 1949

בפקודת היום של חטיבת גבעתי נכללו פסקאות שיש להן משמעות של הטלת דופי כלפי לוחמי ניצנים. פקודת היום, שנכתבה מתוך כוונה רצויה לחזק את רוחם של מגיני מרחב הדרום, לא שיקפה את כל האמת על התגוננות קבוצת ניצנים והיאבקותם המרה של לוחמיה, ויש להצטער על כן, שבלא מזיד נאמרו בפקודת היום דברים שלא צריכים היו להאמר. הנסיבות הקשות של היאבקות מתיישבי ניצנים, הבדידות המרה של הלוחמים, חוסר הקשר עם העורף, אוזלת התחמושת והמזון ועל הכול מספר הנופלים הגדול בהתגוננות ההיא הם עדות נאמנה של היאבקות נואשת המעניקה כבוד לכל אלה אשר נאבקו במקום עד הכדור האחרון.

6- מכתבה האחרון של מירה בן-ארי

אני רק אכתוב כמה מילים, ואתה בטח תבין כי אני יכולה לכתוב. פשוט, זה קצת קשה. יותר מקצת. כך עוד לא הרגשתי אף פעם, אבל אתגבר. בזמננו צריך להתגבר על הכול! אולי בעבור יכולתו של עמנו לסבול ולא לוותר, בגלל עקשנותו להחזיק מעמד על אף העובדה כי מעטים אנו - הרי בכל זאת נשיג את אשר מגיע לנו אחרי אלפיים שנה. אין פרידה קשה מזו של אם מילדה, אך אני נפרדת מילדי למען יגדל במקום בטוח, למען יהיה אדם חופשי בארצו! תבקר אותו הרבה, ותמסור לו בבואך אליו את כל אהבתי. מסור לאמא ולאבא הרבה נשיקות ובקש בשמי סליחה שלא כתבתי להם, אבל אני באמת אינני יכולה!

יד מרדכי

7- מן הדליקה ההיא - חיים גורי - 1954

מן הדליקה ההיא, אשר שרטה גופכם המעונה והחרוך נשאנו אש- לפיד מאיר לנשמתנו, ובה הדלקנו את שלהבת החירות עמה הלכנו בקרבות על אדמתנו. את מכאובכם, שאין לו אח במכאובים, יצקנו לברזל חוצבים ומחרשות חדות שיניים, את עלבונכם הפכנו לרובים; את עיניכם למגדלור ספינות, קרבות בליל.

8- נתן רפפורט - ריאיון - אפריל 1949

הייתי בימים האחרונים בנגבה וביד מרדכי, וזכרתי את היום ששכתי בו אל גטו וורשה. שם וגם כאן מצאתי תילי חורבות. ואף על פי כן- מה רב ההבדל! בוורשה: השמדה גמורה של עולם יהודי שלם, חורבות שלא יפרחו בהם לעולם עוד חיים יהודיים. קץ ומוות... וכאן: אף כאן חורבות, אבל חורבות אלה הן עדות לכוח בל ינוצח, כוחם של חיים חדשים, של קימה לתחייה, של המשך חי. ורק עתה מרגיש אני אל נכון עד כמה מביעה מצבת הזיכרון בוורשה את הרוח אשר קשרה את הלוחמים משם ואת הלוחמים מכאן.

9- חוברת לתורמים מטעם "ועד הכבוד להנצחת זכר מרדכי אנילביץ' וזכרם של חללי יד מרדכי"

בני משק יד מרדכי לא נשאו את שם המפקד לשווא, דמותו הייתה לנגד עיניהם בימי המבחן העליונים, אשר עלו בגורלם בפלוש האויב המצרי לגבולות המולדת. על אדמת יד מרדכי גבורה בגבורה נגעו. דמות הלוחם את מלחמת הייאוש של הגטו נשתלבה בדמות הלוחם את מלחמת התקווה של המולדת ולהם יאתה התהילה, יאתה מצבת הזיכרון המשותפת. בשליחות העם נפלו הנופלים ובשם העם צריכה לקום מצבה לזכרם.

10- נתן רפפורט - יד מרדכי בחורבנה

הקיבוץ היה במצב טראגי. כל הבתים היו הרוסים, העצים שרופים ומגדל המים הרוס ומנוקב כדורים. הנשים והילדים התגוררו הקיבוץ אחר, מרוחק. אבל, הגברים היו נחושים בדעתם לבנות מחדש את יד מרדכי וממני ביקשו לבנות פסל לזכר מרדכי אנילביץ'... הצעה כזו לא תיאמן. אמרתי הם שהם יצאו מדעתם. ראשית, עליהם לבנות את בתיהם, כדי שיוכלו להחזיר את נשיהם וילדיהם הביתה. הם לא הסכימו איתי. 'לא', הם אמרו, 'קודם כל הפסל'. הנחישות והתובענות שכנעו אותי. הסכמתי לעשות את הפסל.

11- מרדכי אנילביץ' - מכתבו האחרון

נפל דבר שהוא למעלה מחלומותינו הנועזים ביותר. הגרמנים ברחו פעמיים מן הגטו... לא אוכל לתאר לפניך את התנאים בהם חיים היהודים. רק יחיד סגולה יחזיקו מעמד, כל השאר ייספו, במוקדם או במאוחר. הגורל נחרץ... חלום חיי קם והיה. זכיתי לראות הגנה יהודית בגטו בכל גדולה ותפארתה.

נגבה

12- דף קרבי - נגבה גראד - אבא קובנר

עשר שעות הסתער גדוד חיל רגלים. גל אחר גל! ונהדף. הטנקים התקרבו לקיבוץ, עם שעות הצהריים פעלו משטח הבאר של המשק. לפנות ערב זזו עמדות הנשק המסייע של האויב והתקרבו מכיוון הרכס 113, כל אותו זמן - שמונה שעות רצופות! - הפציצו מטוסי האויב במרוכז את כל מרחב נגבה. הפצצה והטרדה כזו מן האוויר עוד לא היתה מיום פרוץ המלחמה בארץ! וגל אחרי גל של חיל הרגלים המסתער נשבר, שותת דם נהדף אחורה. אבידות המצרים כבדות ביותר, בהרוגים, פצועים ובכלי רכב. כל ההתקפות נהדפו ונגבה איתנה עומדת ותעמוד. לא יעבור הפולש. לא יעבור! והלב סמוך ובטוח: הפותחים בעמידה סטלינגראדית יזכו במהרה גם לקיום סטלינגרד! נגבאים, נגבאים! עיניכם האדומות עוד תחזינה במפנה הגדול, כי יבוא - לעמוד! - נעמוד!"

עשר שעות הסתער גדוד חיל רגלים. גל אחר גל! ונהדף. הטנקים התקרבו לקיבוץ, עם שעות הצהריים פעלו משטח הבאר של המשק. לפנות ערב זזו עמדות הנשק המסייע של האויב והתקרבו מכיוון הרכס 113, כל אותו זמן - שמונה שעות רצופות! - הפציצו מטוסי האויב במרוכז את כל מרחב נגבה. הפצצה והטרדה כזו מן האוויר עוד לא היתה מיום פרוץ המלחמה בארץ! וגל אחרי גל של חיל הרגלים המסתער נשבר, שותת דם נהדף אחורה. אבידות המצרים כבדות ביותר, בהרוגים, פצועים ובכלי רכב. כל ההתקפות נהדפו ונגבה איתנה עומדת ותעמוד. לא יעבור הפולש. לא יעבור! והלב סמוך ובטוח: הפותחים בעמידה סטלינגראדית יזכו במהרה גם לקיום סטלינגרד! נגבאים, נגבאים! עיניכם האדומות עוד תחזינה במפנה הגדול, כי יבוא - לעמוד! - נעמוד!"